

Berättelser om farsoten och hvargerår.

671

672

73. Om en stor pest.
74. Om pesten år 1710.
75. Om snittkopporna på 1750-talet.
76. Om pesten i Gamla Karleby på 1700-talet.
77. Hvargeråren 1696-1697.
78. Händelser under åren 1741-1743.
79. Händelser mot slutet av 1750-talet.
80. Om den stränge vintern 1808.
81. Om fattigårren.
82. Från fattigårren.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

Om en Stor pest
(Charlotte Henriksen, Låha Vuolla).

672

För i världen var en stor pest, så att i
Storbyn ^{i Jämtlands län} endast tre hjon blev vid liv.

Handwritten text, mostly illegible due to fading.

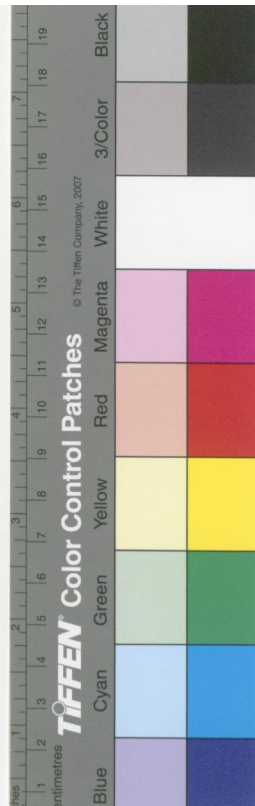

Om pesten år 1710.

(H. J. Wenelius' Bidrag till Hambryggsforskning).

673

Hösten 1710 kom en svär pestsjukdom, som hastigt bortryckte människor till evigheten. Västman i varje hus hade man att beklaga sig över sjukdomens våldsamma framfart, då en kär anförvant i sina bästa år dök under efter en eller två dygns sjukdom. Dock rasade sjukdomen i Söderby med sådan våldsamhet som i staden och dess närmaste omgivningar. Folket trodde, att pesten ej gärna gick högre upp i landet än ljudet av hälsvägarna hördes.

Den första av 1750
(Mr. J. Wenzelius och Wenzelius)

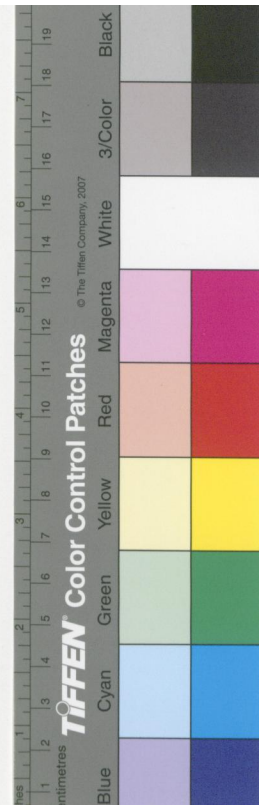
Den första av 1750
Mr. J. Wenzelius och Wenzelius

Om smittkopparna på 1750-talet
(Mr. J. Wenzelius och Wenzelius)

874

På 1750-talet anställdes smittkoppar-
na stor folksvårighet, att det blev svårt efter
dagliga arbetare och tjänstefolk i landet den
tiden.

Smittkopparna på 1750-talet
Mr. J. Wenzelius och Wenzelius

Om pesten i Gamla Karlsby på 1700-talet.
(Fru H. Högstedt, Gamla Karlsby)

875

I slutet på 1700-talet härjade en svår
pest i Gamla Karlsby. De döda begravades man
i den så kallade Katarinas kyrkogården, och
kring densamma uppfördes en stenmur för
att, som man berättar, hindra pesten att
sprida sig vidare. Muren är nu nedbrä-
sad och de begravade bortflyttade. Några
kistor voro ännu väl bibehållna, då man
för några år sedan grävde upp dem och
flyttade dem. Den bästa var en brud med
slöja, ringar på fingern och handskar
på händerna.

Hungersnöden 1695-1697.

(Mr J. Wouelius' Bidrag till Hembygdsforskning).

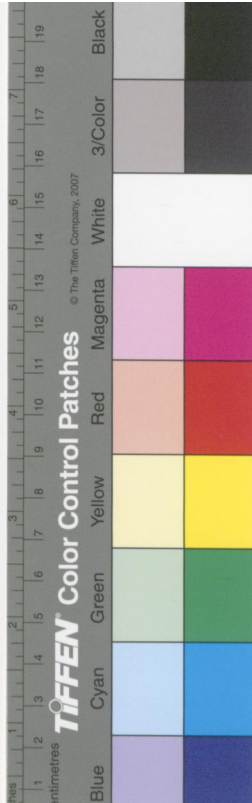
676

Under de svåra hungersåren 1695-1697 utflyttade flera familjer från gamla Karlsby socken, bl. a. även från Låhaby till andra orter. De flesta ville ändå stanna hemma och hellre där dö av svält än flytta till andra orter att dö, då i hela landet var brist. Klamp och barkbröd uppehöll livet så länge det fanns någon såd att blanda till mat med, men sedan allt slösad orkallt annat vad ätas kunde blev slut, nådde sländet sin höjd. Dagligen dogo flera personer i socknen i vänt. På vägar och i husen lägo i veckotal döda kroppar oögrädda, vilka de efterlevande utsvaltna stackarna i hemmaktade bevisa den sista kärlekstjänsten. Ofta låg ett barn och såg ur sin moders utsinade bröst, tills det uppgav andan.

7 Söndag dag under dessa svåra år vid pass
fjärdedelen av hela byns befolkning.

677

Händelser under åren 1741-1743.

(Hr J. Wenelius anteckningar.)

678

År 1741 inträffade åter en total missväxt både på spannmål och foder, så att de stego till ett ovanligt högt pris. Ryska kejsarinnan Elisabet skickade under fredstiden ut träd och mjöl till Österbotten, vilket hjälpte bönderna i deras nöd. År 1742 den 4 juli upptram en stor del av Gamla-Karleby stad. År 1743 kom sommaren tidigt, att höbärgningen för en vanligt kunde verkställas, och det ryska kavalleriet fick betala sina hästar på somrade ångar.

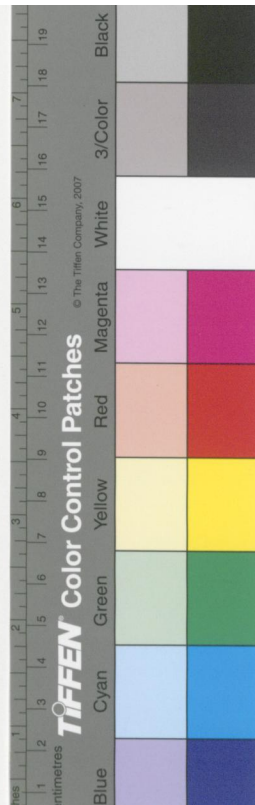
Händelser mot slutet av 1750-talet

(Hr J. Waulius' anteckningar)

679

År 1759 hade det varit en orsamligt sträng
och kall vinter, och påföljande sommar kom
det liten skörd. Flera vintrar å rad hade va-
rit mycket stränga och skördarna utfallit men
ändå dåliga.

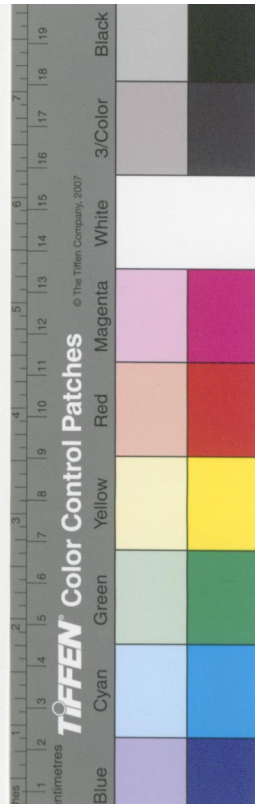
Den tid måste torpsoldaterna dra-
ga ut till pommeriska kriget. Sedan en del av des-
sa soldater efter flera års förlopp återkommo
från Pommern, började man försöka odla po-
täter på landet uti små åkerstäppor, ty nås-
tan ena av de återkomna hade medfört någ-
ra potäters i sina väskor.

Om den stränga vintern 1808
(Mr J. Wenelius anteckningar)

680

År 1808 var sträng vinter och våren kom
sent. År den 18 maj eller Eriksmessadagen
stodo vägsticker på å- och fjärdisar. Sommaren
blev varm och fruktbar, att kornticken var me-
re än sju veckor ur boda ifrån det att det såddes
tills det var mörket att åter föras in.

Om fattigår-en.
(Charlotta Hennipson, Söka Kullo.)

681

Sista stora fattieret var det så fattigt i Söka-
by. Sjå år efter varandra var det fattigt och fört
år 88 kom det goår. Då dog så många i byn,
att man inte ville hinna höra kistor heller
åt alla, då de dog så tätt på varandra.

Man åt barkbröd, och andra bakade bröd,
som kallades stampbröd, och det var så skört,
att det föll sönder i små smulor. Andra mala-
de halm och boss och bakade bröd å, men det gick
allt sönder i ugnen, så att man med kvast
måste sopa det dödän. Pårön hade man
bara litet av, men det var så lång vä, att
man fick sätta dem först midssommartiden
och sent fick man taga opp dem.

En gammal grumma på Kulla backen

brukade få kaffepåra istan å horekapet och
det bar hon hem i halsduken och bakade med
litet mjöl till bröd. 682

Folket hade mycket mjölk den somma-
ren, fast det var litet annat att äta. På By-
skata torkade de björkar och sågade snuder
med fin såg, och å sågspånorna kokade de gröt
med mycket mjölk i, men inte var det än-
då något till komma med sån mat. Många
hade en sånare, så att de riktigt fick dö i
hunger.

På Kulla hade man en handkvarn och
dit brukade folk komma och mala kreaturs-
ben sönder, som man först torkat i ugnen, och
därpå kokade man gröt med vatten å ben-
mjölet, men man blev sjuk å den maten.

På Kronoby fattighus kokade man väl-
ling av rykt mjöl och vatten, och den som inte

hade mat, fick komma dit och fick varje dag ett
stop dylik välling och stampbröd. 683

Stora jorckkonä" kom gåendes upp från
landet och lastalen, och fast det fanns litet
mat här i trakten förut, så fick man ändå
dela med sig, emedan de hade än svårare

På sommaren, då det kom goåret,
var det så svårt, att då de ^{skä} börja arbeta
på ången, så föll de på knä å svaghet, så steg
de upp och slog en betä och föll åter, men fick
ändå sist och slut ången slagen.

¹ dial. jorckkonä = hop.

Från Fattigåren

(Kalle på Lågland)

684

Under fattigåren torkade man bark
och malade, och halm malade man och
Korna mjölkade nysligt bra den tiden,
så att man ändå fick mjölk och laga-
de ut i stället för bröd. Vid Nyåtgårds
firmer en gammal väderkvarn, och
på den malade man bland annat
bark och halm under fattigåren.

